

POLITINĖS PARTIJOS NACIONALINIS SUSIVIENIJIMAS VALDYBA

KREIPIMASIS

Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalies papildymo nuostata „dėl vyro ar moters lyties“

2025-04-24
Vilnius

**Lietuvos Respublikos Seimo frakcijų vadovams ir nariams
Lietuvos Respublikos Prezidentui**

Partija Nacionalinis susivienijimas, puoselėjanti tautines, valstybingumo, tradicinės šeimos ir krikščioniškos moralės vertybes, reiškia gilų susirūpinimą dėl Konstitucinio Teismo (toliau – KT) formuojamos konstitucinės doktrinos kaitos, kai, be Tautos valios, nepagrįstai plečiamas Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje esamos sąvokos „lytis“ turinys. Remdamiesi konstitucinės teisės principais ir demokratinio valstybės valdymo samprata, kreipiamės, ragindami inicijuoti aiškų ir konkrečiai suformuluotą Konstitucijos pataisymą, kuris įtvirtintų prigimtine binarinę (vyro ir moters) lyčių sampratą.

1. Konstitucinės doktrinos keitimas be Tautos valios

KT, pateikdamas išvadą dėl Stambulo konvencijos suderinamumo su Konstitucija, pasitelkė diskursą, kuriuo ne tik išplečia Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą nediskriminavimo principą, bet ir savaime įveda papildomas vertybines nuostatas. Konstitucijoje įtvirtintas draudimas diskriminuoti asmenį „dėl lyties“ buvo interpretuotas išplečiant jį papildomais pagrindais – „*dėl lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos*“ bei „*dėl lyties socialiniu aspektu*“. Tokiu būdu KT, neatsižvelgdamas į piliečių, balsavusių už Konstitucijos tekstą, valią, savaime pakeitė sąvokos „lytis“ turinį, pridėdamas naujus nediskriminavimo kriterijus, kurių **Konstitucijos kūrėjas (Tauta)** niekada Konstitucijoje nebuvo įrašęs. **Tai yra aiškus Konstitucijos keitimas, vykdomas ne pagal joje nustatytą tvarką.**

Pagal Konstitucijos 147 straipsnį teisę keisti Konstituciją turi tik Tauta arba jos atstovai – Seimo nariai (ne mažiau kaip 1/4 Seimo narių). KT neturi nei teisės, nei pareigos į savo nutarimus įtraukti neapibrėžtas socialines konstrukcijas, kurios prasilenkia su Konstitucijos tekstu, dvasia ir Tautos valia.

2. Grėsmė teisėtvarkos pusiausvyrai ir demokratiniam legitimumui

KT nutarimai išplečia ne tik vertybinius pagrindus, bet tiesiogiai keičia teisinį reguliavimą. 2025 m. balandžio 17 d. KT nutarimu, remiantis išplėsta „lyties“ samprata, buvo pripažinta prieštaraujanti Konstitucijai Civilinio kodekso 3.229 straipsnio nuostata, leidžianti sudaryti partnerystę tik tarp vyro

ir moters. Tai reiškia, kad **KT nebesiremia konstituciniu tekstu, o pats kuria naujus diskriminacijos pagrindus, kuriuos vėliau pats ir taiko kitose bylose kaip konstitucinę normą.**

Dar daugiau, formuojama praktika, kai, Seimui neatlikus įstatymų pakeitimų, teismai gali patys, remdamiesi KT doktrina, tariamai „užpildyti“ teisės spragas. KT nurodė, jog tuo atveju, jeigu Seimas laiku nepakeis įstatymų pagal Teismo išaiškinimus, teismai galės *ad hoc* patys užpildyti teisinę spragą, sprendami individualias bylas. Tai iš esmės reiškia, kad nesant Seimo sprendimo, **bendrosios kompetencijos teismai galės savo nuožiūra suteikti vienos lyties asmenims teisę įsivaikinti ar net sudaryti santuoką**, remdamiesi būtent KT sukurta „doktrina“. Tokiu būdu atsiranda atskira, paralelinė teisėkūros procedūra, kurioje KT nutarimai įgyja tiesiogiai taikomų normų galią, konkuruojančią su įstatymais. Tokia situacija faktiškai kuria paralelinę įstatymų leidybą, apeinančią demokratinę procedūrą. Tokių precedentų padariniai – konstitucinės santvarkos iškraipymas, valdžių padalijimo principo pažeidimas ir **demokratinio legitimumo silpnėjimas**. Pagal Konstituciją Tauta, o ne teisėjai, privalo spręsti esminius vertybinius klausimus, priešingu atveju ardomas pasitikėjimas valstybės valdžia ir kyla grėsmė visuomenės stabilumui.

3. Prigimtinė binarinė lyčių samprata - pamatinė vertybė

Sąvoka „lytis“ turi aiškų biologinį pagrindą – vyras arba moteris. Tą patvirtina biologijos mokslas, kalbos vartoseną, ūkinę, kultūrinę ir teisinę tradiciją. Būtent, „*lytis*“ *apibrėžia objektyvią, prigimtine žmogaus charakteristiką*, kuri konstituciniame kontekste turi aiškiai apimti tik dvi galimas būkles – būti vyru arba būti moterimi. Ir būtent ši dvinarė lyčių sistema sudaro konstitucinės šeimos sampratos (38 str.) pagrindą. Bandymas tai pakeisti per teisminius sprendimus kelia pavojų šeimos institucijų integralumui ir visos visuomenės vertybiniam stabilumui.

Tuo tarpu KT introdukuota sąvoka „lytinė tapatybė“ akivaizdžiai suponuoja, kad **asmens lytis gali priklausyti nuo subjektyvaus apsisprendimo**. Pagal šį požiūrį, lytis tampa kintančiu socialiniu konstruktu – teoriškai gali egzistuoti neapibrėžtas skaičius „lyčių“, nepriklausančių nuo biologinių kriterijų. Tokia ideologinė nuostata **paneigia prigimtine vyro ir moters diferenciaciją** ir daro ją nereikšmingą, pavyzdžiui, šeimos ir santuokos institutuose.

Biologinės lyties ir subjektyvios tapatybės sampratų suplakimas ne tik klaidina, bet ir pašalina galimybę teisiniu aiškumui. Šiuolaikinės tendencijos, kai asmens lytis laikoma socialiniu savęs apibrėžimo aktu, yra nesuderinamos su Konstitucijos tekstu ir vertybinės valstybės samprata.

4. Tarptautinė praktika ir vertybinė kryptis

Ne viena Vakarų šalis, išbandžiusi genderizmo praktiką, įskaitant teisę keisti socialinę lytį, susidūrė su rimtomis pasekmėmis: moterų diskriminacija sporte, vaikų tapatybės krizėmis, viešųjų erdvių konfliktais. Reaguodamos, tokios valstybės kaip Slovakija, Vengrija, Jungtinės Amerikos Valstijos imasi konstitucinių iniciatyvų, aiškiai įtvirtindamos binarinę lyčių sampratą kaip vienintelę teisinę sistemą, t. y. pripažįsta tik dvi mokslo nustatytas ir gamtos normą atitinkančias biologinės žmogaus lytis – vyro ir moters. Pastaruoju metu Karalystės Aukščiausiasis Teismas išaiškino, jog teisinė moters apibrėžtis privalo būti grindžiama asmens lytimi gimimo metu. Šie pavyzdžiai rodo aiškią tarptautinę tendenciją – **grįžti prie tikrovę atitinkančio dviejų lyčių pripažinimo** ir apsaugoti pamatines visuomenės vertybes nuo radikalių socialinių eksperimentų.

5. Pamatinių tautos vertybių apsauga

Apibendrinant, pasakytina, kad **tik aiškiai apibrėžta binarinė lyčių samprata gali užtikrinti pamatinių tautos vertybių apsaugą** ir išsaugoti konstitucinės sanklodos stabilumą. Konstitucijoje įtvirtintas nediskriminavimo principas turi remtis objektyvia tikrove, o ne kintančiomis ideologinėmis madomis. Dabar galiojantis Konstitucijos teksto akivaizdus neatitikimas KT „doktrinai“ kelia sumaištį ir skaldo visuomenę. Privalu imtis veiksmų, kad konstitucinė sąvoka „lytis“ vėl įgytų savo aiškų, Tautos vilią atitinkantį turinį. Tai būtina daryti tiek siekiant apsaugoti **visuomenės pamatines vertybes**, tiek stiprinant **demokratinį mūsų valstybės teisės pagrindų legitimumą**.

6. Konstitucijos pataisa: aiškus „lyties“ apibrėžimas

Tam, kad būtų atkurtas Konstitucijos viršenybės principas, sustabdytas jos doktrininis interpretacinis išplėtimas ir sustiprintas Tautos valios legitimumas, siūlome nedelsiant Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalį papildyti taip:

*„Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų **vyro ar moters lyties**, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.“*

Šis formuluotės patikslinimas aiškiai įtvirtintų Konstitucijoje, kad lyčių yra dvi – vyras ir moteris – ir užkirstų kelią bet kokioms dviprasmiškoms interpretacijoms ateityje. KT privalo iš naujo peržiūrėti savo ankstesnius išaiškinimus bei išvadas, kuriose sąvoka „lytis“ buvo iškraipyta, ir suderinti jas su tikruoju – konstituciškai įtvirtintu – šios sąvokos turiniu. Taip būtų atstatyta Konstitucijos viršenybė prieš teisminę kūrybą, atkurtas teisės aiškumo principas ir užtikrintas konstitucinių vertybių stabilumas.

Nacionalinis susivienijimas neabejoja Seimo narių įsipareigojimu gerbti ir saugoti Lietuvos Respublikos Konstituciją, šalies konstitucinę tvarką ir tarnauti Tautos gerovei, todėl ragina Seimo narius pasinaudoti konstitucine įstatymų leidybos iniciatyvos teise ir **inicijuoti Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalies papildymą** nuostata „dėl vyro ar moters lyties“.

Kartu ragina J.E. Respublikos Prezidentą palaikyti ir paskatinti Seimą šiuo klausimu imtis konstitucinės atsakomybės.

Tik per aiškiai apibrėžtas Konstitucijoje įtvirtintas sąvokas galime užtikrinti valstybės teisinį stabilumą, apsaugoti šeimos sampratą ir garantuoti Tautos valios viršenybę – tai ir yra tikros demokratijos pamatas.

Nacionalinis susivienijimas taip pat įgalioja partijos atstovą Seime **Vytautą Sinicą** dėti visas pastangas, kad šis kreipimasis būtų viešinamas, telkiamas parlamentinis palaikymas ir būtų realiai įgyvendintas per teisėkūros iniciatyvą.

Partijos pirmininkas

prof. Vytautas Radžvilas